

KATARINA JOVIČIĆ

**ZAHTEV ZA IZVRŠENJE UGOVORA
PREMA BEČKOJ KONVENCIJI O UGOVORIMA
O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE**

U V O D

Pitanje pravnih sredstava kojima raspolažu kupac i prodavac kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe za slučaj da druga strana ne izvrši ugovor je za njih od posebnog značaja budući da se upotrebom tih sredstava ponovo uspostavlja ravnoteža međusobnih ugovornih davanja, koja je narušena neispunjenjem ugovora, odnosno, njegovim neurednim izvršenjem. Pravna sredstva daju strani vernoj ugovoru različita prava, na primer, da od druge strane zahteva da izvrši svoju ugovornu obavezu, ili da učini nešto u zamenu za ono što duguje po ugovoru, ili da okonča ugovor i ta prava se uobičajeno realizuju putem zahteva za izvršenje ugovora, zahteva za naknadu štete, zahteva za sniženje cene i zahteva za raskid ugovora.

Zahtevom za izvršenje ugovora poverilac od dužnika traži da ispuni svoju ugovornu obavezu onako kako ona glasi. Iako je ovo pravno sredstvo poznato u gotovo svim pravima¹, uslovi njegove primene nisu svuda isti i u tom smislu

---

Mr Katarina Jovičić, istraživač saradnik Instituta za uporedno pravo, Beograd.

¹ U uporednom pravu se ovo pravno sredstvo označava različitim terminima, na primer: *specific performance*; *enforced performance*; *exécution en nature*; *Naturalherstellung*; itd., ali svi oni imaju gotovo identično značenje i u pitanju je ispunjenje ugovora u naturi.

se može povući jasna razlika između kontinentalnih prava, s jedne strane, i prava *common law*, s druge: u prvima je ovo pravno sredstvo osnovno pravo poverioca kad dužnik ne ispunji ugovor, dok se ono u pravima *common law* dopušta samo izuzetno i to kada sud oceni da zahtev za naknadu štete, koji je u tim pravima primarno pravno sredstvo poverioca, ne bi bio adekvatan da zadovolji njegove interese u konkretnom slučaju; u kontinentalnim pravima zahtev za izvršenje ugovora mogu upotrebiti kako kupac, tako i prodavac u slučaju da druga strana prekrši bilo koju svoju ugovornu obavezu, dok je ono u pravima *common law* dostupno samo kupcu² i to, po pravilu, samo kada prodavac prekrši obavezu isporuke a ugovor se odnosi na individualnu, jedinstvenu stvar.

Pravo da se zahteva izvršenje ugovora ne može se uvek upotrebiti čak i kada je dopušteno opštim pravilom³, a razlozi zbog kojih se ono ograničava mogu biti različiti. Tako, na primer, kupac ne može od prodavca tražiti da isporuči stvar ako je ona propala, a nije u pitanju zamenljiva stvar. Sem toga, u nekim pravima se smatra da upotreba državne prinude i prisiljavanje dužnika da ispunji ugovor predstavlja preterano uplitanje u lične slobode strana ugovornica, koje treba samostalno da odlučuju kako će rešiti problem nastao neispunjenjem ili neurednim izvršenjem ugovora, zbog čega se ovo pravno sredstvo u tim pravima izuzetno odobrava.⁴ Ponekada se ovo pravno sredstvo može uskratiti poveriocu i na zahtev dužnika, uprkos tome što su prema merodavnom pravu ispunjeni uslovi za njegovu upotrebu i to je, po pravilu, slučaj kada izvršenje ugovora predstavlja za dužnika veliki teret, a poverilac bi svoj interes mogao da zadovolji i putem naknade štete.

² U pravima *common law* se i prodavčev zahtev za plaćanje kupovne cene realizuje bez problema, ali se taj zahtev ne smatra zahtevom za izvršenje ugovora u naturi, već je u pitanju posebno pravno sredstvo prodavca koje je poznato kao zahtev za isplatu cene. O ovome opširnije: Corbin, A., *Contracts*, St. Paul, Minn, 1963, § 1145 i § 995, navedeno prema Treitel, G., *Remedies for Breach of Contract – A Comparative Account*, Clarendon Press, Oxford University Press, Oxford, 1988, str. 45; Markesinis, B., Unberath, H., Johnston, A., *The German Law of Contract, A Comparative Treatise*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2006, str. 393.

³ Dostupnost određenog pravnog sredstva, ili pravnih sredstava u konkretnom slučaju ne zavisi samo od prava merodavnog za ugovor, već i od toga da li su strane to pitanje uredile samim ugovorom budući da im autonomija volje to, po pravilu, dopušta ako se kreću u predviđenim granicama.

⁴ O razlozima za ograničenje primene zahteva za ispunjenje u uporednom pravu videti opširnije: Zweigert, C., Kötz, H., *Introduction to Comparative Law*, 3rd edn, Clarendon Press, Oxford, 1998, str. 484; Lando, H., Caspar, R., *The Myth of Specific Performance in Civil Law Countries*, rad saopšten na konferenciji European Assosiation of Law and Economics, Nansy, 2003. godine, dostupno na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=462700.

U uporednom pravu se ne dovodi u pitanje opravdanost ograničenja prava na korišćenje zahteva za izvršenje ugovora u određenim slučajevima i njegova je upotreba svuda limitirana, mada ne uvek na isti način i ne pod istim uslovima. U odnosu na ovo pitanje se mogu izdvojiti tri karakteristična pristupa: prvi, koji se vezuje za nemačko pravo, po kome je opšte pravilo da je zahtev za izvršenje ugovora primarno pravno sredstvo poverioca⁵, ali se ono ne mora upotrebiti u zakonom predviđenim slučajevima⁶; drugi pristup je imanentan francuskom pravu i po njemu se dopuštenost upotrebe zahteva za izvršenje ugovora ceni prema sadržini ugovorne obaveze koja je prekršena⁷; i treći pristup, koji je zastupljen u anglo-

⁵ U nemačkom pravu je opšte pravilo da poverilac ima pravo da od dužnika zahteva izvršenje ugovora i sud je dužan da taj njegov zahtev odobri ako su se stekli zakonom predviđeni uslovi. Iako zakonom nije izričito naglašeno da je ovo pravno sredstvo poverioca primarno u odnosu na njegova druga pravna sredstva, takav zaključak proizlazi na osnovu određenih odredbi Građanskog zakonika. Tako, na primer, § 281 BGB predviđa da poverilac može zahtevati naknadu štete umesto ispunjenja ugovora tek nakon što je bezuspešno protekao naknadni rok u kome je dužnik pozvan da izvrši ugovor, odnosno, da otkloni nedostatke u izvršenju; §323 BGB predviđa da se ugovor ne može raskinuti ako prethodno nije ostavljen rok za naknadno izvršenje; §§ 437. i 439. BGB uređuju prava kupca za slučaj isporuke robe sa nedostacima i predviđaju da je on dužan da od prodavca traži da otkloni nedostatak ili da zameni stvar pa tek ako taj zahtev ne bude realizovan onda može tražiti naknadu štete ili raskid ugovora.

⁶ U načelu, reč je o slučajevima kod kojih su okolnosti takve da opravdavaju raskid ugovora bez ostavljanja naknadnog roka za izvršenje, na primer, kada je ugovor postalo nemoguće ispuniti (§ 326 stav 5. BGB), kada je dužnik ozbiljno i definitivno odbio da ispuni ugovor (§ 323. stav 2. tačka 1. BGB), kada interesi obe ugovorne strane nalažu da ugovor treba odmah da bude raskinut (§ 323. stav 2. tačka 3. BGB), kada je dužnik tako povredio ugovor da se pitanje njegovog izvršenja više i ne postavlja (§ 323. stav 3. BGB), kada je dužnik kasnio sa izvršenjem a rok je bitni element ugovora (§ 323. stav 2. tačka 2. BGB), itd.

⁷ Opštim pravilom člana 1184. stav 2. *Code Civil* (u daljem tekstu: CC) je predviđeno da poverilac samostalno odlučuje da li će zahtevati ispunjenje ugovora uaturi, naknadu štete ili raskid ugovora, ali je to pravilo modifikovano članom 1142. CC po kome "ukoliko dužnik ne ispuni obavezu koja se sastoji u činjenju ili nečinjenju, obaveza se svodi na naknadu štete". U praksi, međutim, sudovi ovo pravilo više primenjuju kao izuzetak pa poveriocu često odobravaju zahtev za izvršenje ugovora i u navedenim slučajevima. "U stvari član 1142. ne predstavlja više pozitivno pravo – ako ga je ikada i predstavljao. On pre izražava jedno pravilo razumnog ponašanja: prinudno izvršenje ne može se zahtevati ako bi direktna prinuda bilo u moralnom ili u materijalnom pogledu bila nemoguća, osobito ako bi prinuda bila neprihvatljiva zato što bi u odnosu na dužnika mogla predstavljati grubu povredu ličnih sloboda". (Talon, D., *Sankcije za neizvršenje ugovora u francuskom i engleskom pravu*, u, *Analizi Pravnog fakulteta u Beogradu* br. 2, Beograd, 1985, str. 209). Tako, iako je isporuka, odnosno, predaja stvari obaveza da se nešto učini i samim tim podleže ograničenju postavljenom u članu 1142. CC, sudovi bez problema dopuštaju njeno prinudno izvršenje, osim kada to nije moguće zbog fizičkih, pravnih ili moralnih razloga. O ovom pitanju videti detaljnije kod Bell, J., Boyron, S., Whittaker, S., *Principles of French Law*, Oxford University Press, Oxford, 1998, str 348; Barry, N., *French Law of Contract*, Butterworths, London, 1982, str. 211.

saksonskim pravima, zahtev za izvršenje ugovora u naturi predviđa kao izuzetno pravno sredstvo o kome sud odlučuje na osnovu diskrecionog ovlašćenja⁸.

U našem pravu je prihvaćen sistem sličan nemačkom i opšte pravilo o pravima poverioca i dužnostima dužnika predviđa da je poverilac, bez obzira na osnov nastanka obaveze, ovlašćen da zahteva njeno ispunjenje, dok je dužnik dužan da je ispuni u svemu kako ona glasi⁹. U ugovornim odnosima se upotreba ovog pravnog sredstva ograničava u sledećim slučajevima: kada je ugovornu obavezu postalo nemoguće izvršiti¹⁰; kada iz dužnikovog ponašanja proizlazi da on svoju obavezu neće izvršiti ni u naknadnom roku¹¹; kada dužnik ne izvrši obavezu u roku koji je fiksno određen, premda poverilac može i u tom slučaju zahtevati izvršenje ugovora ali samo ako takav zahtev postavi dužniku odmah po proteku roka za izvršenje¹². Sem toga, i dužnik ima mogućnost da se uspešno suprotstavi zahtevu poverioca da ispuni ugovor u slučaju da su posle njegovog zaključenja nastupile okolnosti koje otežavaju izvršenje, odnosno, zbog kojih se svrha ugovora dovodi u pitanje¹³.

⁸ Osnovni razlog zbog koga se u ovim pravima zahtev za izvršenje ugovora u naturi ne prihvata kao primarno pravno sredstvo poverioca isti je kao u francuskom pravu, a to je da se upotreba državne prinude u cilju primoravanja strana ugovornica da ispune ugovor smatra preteranim uplitanjem u njihove lične slobode. Ipak, uviđa se da se obeštećenjem ne može uvek postići adekvatna zaštita poveriočevih interesa zbog čega se, izuzetno, može naložiti dužniku da ugovor izvrši u naturi. Kod ugovora o prodaji to je, po pravilu, slučaj kada kupac ima interes upravo za onom stvari koja je predmet ugovora i koju on ne bi mogao nabaviti na drugom mestu čak i ako bi od prodavca za to dobio novac. Suprotno tome, kada se ugovor o prodaji odnosi na generične stvari, tada se izvršenje u naturi, po pravilu, ne određuje budući da se pretpostavlja da kupac može po prihvatljivoj ceni robu iste vrste nabaviti na tržištu, a od prodavca zahtevati naknadu štete.

⁹ Stav 1. člana 262. ZOO. Kada su u pitanju obaveze nastale po osnovu dvostrano-obavezujućih ugovora, pa dužnik ne postupi onako kako je ugovorom predviđeno, tada se primenjuje i posebno zakonsko pravilo za te ugovore po kome poverilac može da bira između zahteva za ispunjenje ugovora i naknade štete zbog zadocnjenja, ili zahteva za raskid ugovora i naknade štete zbog neispunjenja (član 124. ZOO).

¹⁰ Članovima 137. i 138. ZOO uređeno je pitanje pravnih posledica u slučaju kada kod dvostranoobavezujućih ugovora nastupi nemogućnost ispunjenja i pravilo je da se, kada za to nije odgovorna ni jedna strana, ugovor automatski gasi (član 137), dok u slučaju kada je za nemogućnost ispunjenja odgovorna jedna ugovorna strana, tada se obaveza te strane ne gasi već na njeno mesto stupa obaveza naknade štete. O ovom pitanju videti detaljnije: Krulj, V., Član 138, u, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Savremena administracija, Beograd, 1983, str. 409–410.

¹¹ Član 127. ZOO. Sem toga, članom 128. ZOO je predviđeno da poverilac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka čak i pre dospelosti obaveze dužnika ako je očigledno da on neće ispuniti svoju ugovornu obavezu.

¹² Član 125. ZOO.

¹³ Član 133. ZOO. U ovom slučaju položaj poverioca, međutim, zavisi od držanja dužnika budući da on nije automatski oslobođen od obaveze da ispuni ugovor, već samo ima mogućnost da

OPŠTA PRAVILA KONVENCIJE O ZAHTEVU
ZA IZVRŠENJE UGOVORA

Potvrđujući opšte načelo ugovornog prava *pacta sunt servanda* Konvencija predviđa da poverilac, koji nije primio ispunjenje po ugovoru, može od dužnika zahtevati njegovo puno izvršenje bez obzira na oblik neizvršenja ugovora u konkretnom slučaju¹⁴. Iako on nije dužan da upotrebi ovaj zahtev, na osnovu pravila po kome je njegovo pravo da ugovor raskine u određenim slučajevima uslovljeno činjenicom da je dužniku prethodno ostavio dodatni rok za izvršenje¹⁵, kao i na osnovu toga što kupcu nije uskraćeno pravo da zahteva izvršenje ugovora ako prethodno ne dokaže da nije mogao pod razumnim uslovima pribaviti robu na koju se ugovor odnosi iz alternativnog izvora¹⁶, može se zaključiti da ovo pravno sredstvo ima prioritetni značaj.

Kao i većina drugih prava, Konvencija predviđa ograničenja za upotrebu ovog pravnog sredstva i prvi uslov koji mora biti ispunjen jeste da se poverilac ne koristi nekim sredstvom koje bi bilo suprotno takvom zahtevu.¹⁷ Sem toga, ako je izvršenje ugovora postalo nemoguće, onda poverilac gubi pravo da to zahteva od dužnika, nezavisno od činjenice da li je on za tu nemogućnost kriv ili ne¹⁸. I na

---

to odbije. To, praktično, znači da dužnik i tada može izvršiti ugovor te da mu poverilac ovo pravo ne može uskratiti.

¹⁴ Konvencija posebno uređuje pravna sredstva kupca i pravna sredstva prodavca pa navedeno pravilo nije sadržano u okviru jedne odredbe kao opšte pravo poverioca, već se članom 46. uređuje kupčev zahtev za izvršenje ugovora, dok je članom 62. regulisan prodavčev paralelni zahtev. Budući da oba člana izričito predviđaju da se pravo na ovo pravno sredstvo stiče nezavisno od oblika neizvršenja ugovora, na osnovu toga se izvlači opšte pravilo po kome poverilac ima pravo da od dužnika zahteva izvršenje ugovorne obaveze onako kako je prvobitno dogovoreno.

¹⁵ Pravo na raskid ugovora Konvencija priznaje uvek kada je povreda ugovora koju je počinio dužnik bitna u smislu člana 25. i ako to nije slučaj, onda kupac može ovo pravo steći samo ako poveriocu ostavi dodatni rok za izvršenje, a u pitanju je njegova obaveza da isporuči robu (tačka b. stava 1. člana 49), dok prodavac stiče to pravo pod istim uslovom kada je o obavezi kupca da plati cenu ili da preuzme isporuku reč (tačka b) stava 1. člana 64).

¹⁶ Po ovome se Bečka konvencija razlikuje od Haškog Jednoobraznog zakona o međunarodnoj prodaji robe, koji je u članu 25. predviđao da kupac ne može da upotrebi zahtev za izvršenje ugovora ako to ne bi bilo u skladu sa običajima i ako bi mogao, pod razumnim uslovima, da pribavi robu iz alternativnog izvora.

¹⁷ Ovo pravilo je sadržano u stavu 1. člana 46. Konvencije kada je o pravu kupca da zahteva izvršenje ugovora reč, odnosno, u članu 62. kada je reč o tom pravu prodavca.

¹⁸ Međutim, stav 5. člana 79. izgleda da sadrži suprotno pravilo budući da predviđa da oslobađanje dužnika od odgovornosti "...neće sprečiti bilo koju stranu da se koristi bilo kojim drugim pravom, izuzev da zahteva naknadu štete prema ovoj konvenciji." Poverilac, dakle, zadržava pravo

kraju, budući da je pravo da se zahteva izvršenje ugovora nedeljivo, poverilac ne može takav zahtev uputiti dužniku ako je neizvršenje ugovora prouzrokovano njegovom radnjom ili propustom¹⁹.

Ipak, Konvencija ne predviđa obavezu suda da odobri poveriočev zahtev za prinudno izvršenje ugovora kada se za to steknu uslovi, već mu dopušta da takav zahtev odbije prema pravilima *lex fori*. Ovo stoga što je članom 28. predviđeno da "...sud nije dužan da donese presudu o izvršenju u naturi osim ako bi to učinio prema pravilima sopstvenog prava za slične ugovore o prodaji na koji se ova konvencija ne odnosi"²⁰. Može se postaviti pitanje da li se fraza "po pravilima sopstvenog prava" odnosi na celokupno pravo države suda, ili samo na njegove kolizione nor-

da zahteva izvršenje ugovora čak i kada ugovor nije izvršen zbog okolnosti koje su bile van kontrole dužnika, niti ih je on mogao uzeti u obzir u vreme zaključenja ugovora, niti izbeći ili savladati. Tokom izrade Konvencije delegacija Nemačke je predložila da se citirana odredba koriguje tako što bi se predvidelo da poverilac u ovom slučaju, pored zahteva za naknadu štete, gubi i pravo da zahteva izvršenje ugovora u naturi, ali je taj predlog odbijen sa obrazloženjem da bi to moglo dovesti u pitanje neka prava poverioca, koja sigurno ne bi trebalo osporavati. Tako, kupac svakako treba da zadrži pravo da zahteva izvršenje ugovora od prodavca koji kasni sa isporukom, čak i kada su do toga dovele teškoće koje su obuhvaćene članom 79, kao što treba da zadrži to pravo i kada prodavac, iz istih razloga, isporuči robu nesaobraznu ugovoru. Da je ovo gledište ispravno potvrđuje i činjenica da ni prodavac nije oslobođen od obaveze da izvrši popravku stvari u slučaju isporuke nesaobrazne robe, bez obzira na razlog koji je do te nesaobraznosti doveo (stav 3. člana 46), odnosno, kada se ugovor odnosi na generičnu robu, od obaveze da izvrši isporuku druge robe kao zamenu (član 46. stav 2). Prilikom razmatranja nemačkog predloga takođe je istaknuto da, kada je određenu činidbu zaista nemoguće izvršiti, tada je očigledno da poverilac ne može zahtevati njeno izvršenje te da u praksi ne bi trebalo očekivati da sud ima problem da eventualni zahtev poverioca u tom slučaju odbije. O ovom pitanju videti detaljnije kod Gruber, G., Stoll, H., Art. 79, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenger, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, 3e ed., Oxford, Oxford University Press, 2010, str. 1083–1085.

¹⁹ Članom 80. Konvencije predviđeno je da se jedna strana ne može pozivati na neizvršenje druge strane ako je to neizvršenje prouzrokovano njenom radnjom ili propustom.

²⁰ Član 28. glasi: "Ako, u skladu sa odredbama ove konvencije, jedna strana ima pravo da zahteva izvršenje neke obaveze od druge strane, sud nije dužan da donese presudu o izvršenju u naturi osim ako bi to učinio prema pravilima sopstvenog prava za slične ugovore o prodaji na koji se ova konvencija ne odnosi". Iako je ovaj član koncipiran tako da se primenjuje bez ograničenja kako na kupčev, tako i na prodavčev zahtev za izvršenje ugovora, pitanje je da li se on odnosi i na prodavčev zahtev kojim on od kupca traži da plati cenu budući da se tužba za plaćanje cene u anglosaksonskim pravima ne smatra tužbom kojom se od suda traži da donese presudu o izvršenju ugovora u naturi. O ovom problemu su u literaturi zabeleženi oprečni stavovi, ali preovlađuje shvatanje da član 28. treba ekstenzivno tumačiti u cilju jednoobrazne primene Konvencije. O ovome videti detaljnije kod Hannold, J., *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, Kluwer Law International, Hag, 1999, str. 381–382; Hager, G., Art. 62, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenger, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 881.

me. U literaturi nije sporno da ova odredba upućuje i na supstancijalno pravo foruma²¹, pored toga što član 28. evidentno sadrži kolizionu normu kojom se pravilima *lex fori* daje prioritet u odnosu na Konvenciju. Na ovaj način uvedeno je posebno ograničenje u primeni zahteva za izvršenje ugovora u naturi jer sud može odbiti takav zahtev ako bi tako postupio po sopstvenom pravu²². Zbog toga, strane koje zaključuju ugovore u domenu Bečke konvencije moraju razmišljati i o *lex fori* budući da od toga zavisi da li će im ovo pravno sredstvo biti dopušteno ili ne.

Razlog uređenja ovog pitanja na navedeni način je želja da se postigne kompromis između karakterističnih a međusobno suprotstavljenih rešenja o dopuštenosti zahteva za izvršenje ugovora u kontinentalnim pravima i pravima *common law*, kako bi se obezbedila što šira primena Konvencije.

U literaturi je argumentovano kritikovano takvo rešenje, za koje se nalazi da jeste korisno za ugovarače koji su iz država *common law*, ali mu se opravdano zamera da dopuštanjem primene različitih pravila *lex fori* na iste situacije ometa unifikaciju prava međunarodne prodaje²³. Sem toga, to vodi i pravnoj nesigurnosti budući da strane ugovornice ne mogu uvek unapred znati da li će im ovo pravno sredstvo biti dopušteno. Čak i kada ugovorom predvide da se zahtev za izvršenje može koristiti to, prema mišljenju vodećih komentatora Bečke konvencije, ne može da isključi primenu člana 28. Zbog toga, kako ukazuje Lando, član 28. treba shvatiti kao imperativno pravilo pa sud, čak i ako su se strane izričito dogovorile da se ugovor mora izvršiti u naturi, može da odbije takav zahtev²⁴.

---

²¹ O ovome videti detaljnije: Chengwei, L., Newman, M., *Remedies for Non- Performance, Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles and PECL*, Juris Net, LLC, New York, 2007, str. 46.

²² Sud pred kojim se podnese zahtev za izvršenje ugovora treba prvo da razmotri da li *lex fori* dopušta stranama ugovornicama da odstupe od pravila tog prava o zahtevu za izvršenje ugovora u naturi, pa onda da odluči da li će primeniti član 28. Bečke konvencije i odbiti da dopusti takav zahtev. O ovome opširnije: Chengwei, L., Newman, M., *ibidem*.

²³ Tako, na primer, Schlectriem navodi da, uprkos tome što ova odredba predstavlja vezu sa pravima *common law*, ona istovremeno otvara vrata za primenu nacionalnih prava po kojima je moguće odbiti izvršenje ugovora zbog nemogućnosti izvršenja ili zbog promenjenih okolnosti, a to ometa unifikaciju prava međunarodne prodaje. O ovome videti detaljnije: Schlectriem, P., "Uniform Sales Law – The Experience with Uniform Sales Laws in the Federal Republic of Germany": *Juridisk Tidskrift* (1991/92); str. 24, članak je dostupan na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schlech2.html>.

²⁴ Lando, O., Art. 28, u, Bianca, C. M., Bonell, M. J., (eds.), *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, Giuffrè, Milan, 1987, str. 239. On, dalje, ukazuje da ovo pravilo nije u saglasnosti sa dispozitivnim karakterom odredbi Bečke konvencije koje je proklamovano članom 6. Konvencije.

Na osnovu svega napred izloženog može se zaključiti da problem u vezi sa pravnim sredstvom izvršenja ugovora u naturi po Bečkoj konvenciji nije jednostavan niti je beznačajan. Umesto da obezbedi mehanizam koji osigurava proklamovanu široku primenu zahteva za izvršenje, Konvencija dopušta sudovima da na osnovu *lex fori* tu primenu sužavaju. Nije sporno da je ova odredba predstavljala neophodan kompromis u cilju obezbeđenja što šireg prihvatanja ove međunarodne konvencije, ali je taj kompromis postignut na račun njene jednoobrazne primene²⁵.

KUPČEVO PRAVO DA ZAHTEVA IZVRŠENJE UGOVORA

Pravo kupca da od prodavca zahteva izvršenje ugovora uređuje član 46. Konvencije, koji u stavu 1. predviđa da "kupac može zahtevati od prodavca izvršenje njegovih obaveza".²⁶ Stavovima 2. i 3. istog člana kupcu su priznata posebna prava prema prodavcu koji je isporučio robu nesaobraznu ugovoru, a to su pravo da od njega zahteva isporuku druge robe kao zamenu, odnosno, da zahteva otklanjanje nedostataka na robi njenom popravkom²⁷, što predstavlja vidove zahteva za izvr-

²⁵ Ipak, uticaj restriktivne primene ovog pravnog sredstva sve više slabi u uporednom pravu, što potvrđuje ne samo praksa u primeni Bečke konvencije, već i rešenja UNIDROIT Načela za ugovore u međunarodnoj trgovini i Načela evropskog ugovornog prava, koja takav kompromis ne sadrže. Naime, za razliku od Bečke konvencije, čija su rešenja bila jedan od uzora prilikom njihove izrade, upotreba zahteva za izvršenje ugovora u oba seta načela nije ograničena davanjem diskrecionog ovlašćenja sudovima da o tome odlučuju na osnovu *lex fori*. Oba izvora, u načelu, polaze od toga da je zahtev za izvršenje ugovora prvi korak poverioca za slučaj da ugovor nije izvršen, nezavisno od činjenice da li je obaveza dužnika u konkretnom slučaju novčane ili nenovčane prirode, između kojih se pravi jasna razlika. Tako, kada je o novčanim obavezama reč, pravilo je da se one uvek mogu prinudno izvršiti, kako kada je u pitanju plaćanje ugovorene cene, tako i kada se potražuje kamata (član 7.2.1. UNIDROIT Načela i član 9:101. stav 1. Načela evropskog ugovornog prava). I nenovčane obaveze se mogu prinudno izvršavati, ali su predviđena odstupanja od tog pravila i ona su taksativno navedena, pa se ovo pravno sredstvo samo u tim slučajevima može uskratiti (v. član 7.2.2. UNIDROIT Načela i član 9:102. Načela evropskog ugovornog prava).

²⁶ Osnovna prodavčeva obaveza je da isporuči robu u skladu sa ugovorom, odnosno, ako ugovorom ovo pitanje nije u potpunosti uređeno, onda u skladu sa dispozitivnim pravilima Konvencije, koja u članovima 30, 31. i 33. predviđa u kom mestu i u okviru kog roka se vrši isporuka, članom 35. određuje kad roba nije saobrazna ugovoru, članom 34. uređuje pitanje isporuke robnih dokumenata a članovima 41. i 42. pitanje kad roba ima nedostataka u prenetom pravu. Pored ove obaveze, prodavac može imati i druge obaveze ako su predviđene ugovorom.

²⁷ Međutim, kada samo deo isporučene robe ima nedostataka, tada kupac može zahtevati opravku ili isporuku druge robe kao zamenu (ako je u pitanju bitna povreda ugovora) samo u odnosu na deo robe koji nedostaje, odnosno, koji nije saobrazan ugovoru (član 51. stav 1).

šenje ugovora budući da se njihovom upotrebom postiže da prodavac izvrši ugovor onako kako je predviđeno.

Kupčev zahtev za izvršenje ugovora podleže opštim ograničenjima predviđenim za upotrebu ovog pravnog sredstva, a to znači da se on ne može njime koristiti ako je već izjavio neko pravno sredstvo koje bi mu bilo suprotno²⁸. Drugim rečima, ako je kupac izjavio da raskida ugovor²⁹, odnosno zahtevao sniženje cene³⁰ ili je zatražio naknadu štete zbog neizvršenja³¹, onda on ne može istovremeno, ali ni naknadno, upotrebiti i zahtev za izvršenje ugovora.³² Pored toga, kupac gubi pravo da zahteva od prodavca da izvrši ugovor ako to više nije moguće, kao i kada je svojom radnjom ili propustom uzrokovao neizvršenje ugovora.

Kupčev zahtev da se isporuči druga roba kao zamena: Pravo da od prodavca zahteva da isporuči drugu robu kao zamenu kupac, takođe, stiče pod navedenim, opštim ograničenjima, ali je pored toga potrebno da budu ispunjeni i dodatni uslovi: da je prodavac predao robu nesaobraznu ugovoru, i da je nedostatak saobraznosti tako ozbiljan da ispunjava zahteve bitne povrede ugovora.

---

²⁸ Stav 1. člana 46. Konvencije.

²⁹ Ovo stoga što je dejstvo raskida ugovora takvo da se obe strane oslobađaju svojih ugovornih obaveza (član 81), te kupac ne može tražiti izvršenje ugovora ako je odlučio da ga okonča raskidom.

³⁰ Kada kupac zatraži sniženje cene u skladu sa članom 50. Konvencije, tada on ne može istovremeno zahtevati i izvršenje ugovora budući da se sniženjem cene, po pravilu, već postiže ekvivalentnost međusobnih davanja ugovornih strana pa bi i izvršenje ugovora preko toga za kupca značilo ostvarenje veće koristi od one na koju ugovorom ima pravo.

³¹ Zahtev za naknadu štete, shodno stavu 2. člana 45. može se podneti zajedno sa zahtevom za izvršenje ugovora i prema navedenoj odredbi on ne ograničava to pravo kupca. Međutim, u literaturi se navodi da, uprkos tome što Konvencija ne sadrži odredbu koja izričito reguliše ovo pitanje, kupac gubi pravo da zahteva izvršenje ugovora ako je od prodavca tražio naknadu štete zbog njegovog neizvršenja ili neurednog ispunjenja čak i kada nije istovremeno izjavio i da raskida ugovor. Ovde je od suštinske važnosti, kako navodi Koskinen, vreme od kada se smatra da kupca obavezuje izjavljeni zahtev za naknadu štete i taj trenutak u vremenu mora se odrediti u skladu sa načelom savesnosti i poštenja. Tako, ako je kupac samo tražio naknadu štete a prodavac se sa tim zahtevom izričito ili prećutno saglasio, onda kupac može izgubiti pravo da naknadno zahteva i izvršenje ugovora budući da bi to bilo suprotno zahtevu za naknadu štete, posebno kada su okolnosti takve da se može zaključiti da je bilo razumno od prodavca da se osloni na kupčev zahtev za naknadu štete. S druge strane, kupac može zajedno sa zahtevom za izvršenje ugovora od prodavca zahtevati i naknadu štete, ali takvi zahtevi moraju istovremeno biti postavljeni. O ovome videti detaljnije kod Koskinen, J., *CISG, Specific Performance and Finish Law*, 1999, dostupno na <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/koskinen1.html#ii>.

³² Kupac, u principu, ne može promeniti svoju izjavu o pravnom sredstvu (čak ni ako je pogrešio kada ju je dao) ako se prodavac sa takvom izjavom saglasio i već preduzeo odgovarajuće korake s tim u vezi. Ipak, ako je kupac zahtevao raskid ugovora, pa se prodavac tome usprotivio zbog toga što za to nisu ispunjeni predviđeni uslovi, ugovor ostaje na snazi.

Prvi uslov je zadovoljen kada roba po količini³³, kvalitetu ili pakovanju ne odgovara onome što je ugovorom predviđeno, odnosno, kada je isporučena roba druge vrste (*aliud*)³⁴. Iako Konvencija izričito vezuje pravo na ovo pravno sredstvo za navedeni oblik neizvršenja ugovora, u literaturi se postavilo pitanje da li ga kupac može upotrebiti i kada prodavac preda robu sa nedostacima u prenetom pravu i prema prevladajućem mišljenju odgovor na to pitanje je potvrđan³⁵. Drugi uslov je ispunjen kada je nedostatak saobraznosti takve prirode da predstavlja bitnu povredu ugovora i to pitanje se rešava prema okolnostima konkretnog slučaja, a ne primenom strogog pravila³⁶. Ako nesaobraznost nije dovoljno ozbiljna da se kvalifikuje bitnom povredom ugovora, onda kupac ne može zahtevati od prodavca da mu isporuči drugu robu, već mu umesto toga stoje na raspolaganju druga pravna sredstva, na primer, da traži od njega da stvar popravi (član 46. stav 3), ili da zahteva naknadu štete (član 45. stav 1. tačka b), ili sniženje cene (član 50).³⁷

³³ Ipak, slučaj kada roba po količini ne odgovara onome što je ugovoreno Konvencija rešava posebnim pravilom, na osnovu koga se za kupca otvaraju dodatne mogućnosti. Naime, u članu 51. predviđeno: "Ako prodavac isporuči samo jedan deo robe ili kad je samo jedan deo robe saobrazan ugovoru, čl. 46. do 50. primeniće se u pogledu dela robe koji nedostaje ili koji nije saobrazan ugovoru". To, praktično, znači da kupac može od prodavca zahtevati da isporuči nedostajuću robu zahtevom za izvršenje ugovora na osnovu člana 46. stav 1, umesto da koristi zahtev za isporuku druge robe kao zamene, za čiju upotrebu treba da budu ispunjeni znatno strožiji uslovi. Ovo rešenje je za njega povoljnije jer je jedini uslov koji on mora ispuniti da bi mogao zahtevati izvršenje ugovora da je o nedostacima u količini obavestio prodavca u razumnom roku od kada ih je otkrio, ili ih je morao otkriti (član 39). Sasvim je drugo pitanje kada prodavac isporuči veću količinu robe, što je, takođe, uređeno posebnim pravilom po kome "... kupac može primiti ili odbiti isporuku količine koja premaša ugovorenu količinu. Ako kupac primi ceo višak ili jedan njegov deo iznad ugovorene količine, dužan ga je platiti po ugovorenoj ceni." (član 52. stav 2).

³⁴ Član 35. Konvencije.

³⁵ Ovaj zaključak proizlazi na osnovu pravila stava 1. člana 46. koji predviđa da kupac može zahtevati od prodavca "izvršenje njegovih obaveza", a to uključuje i obavezu da na kupca prenese stvar slobodnu od prava ili potraživanja trećeg lica. Opširnije: Will, M., Art. 46, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit, str. 339–340; Enderlein, F., Maskow, D., *International Sales Law, United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods – Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods, Commentary*, Oceana, New York–London–Rome, 1992, str. 178.

³⁶ Član 25. Konvencije glasi: "Povreda ugovora koju učini jedna strana smatraće se bitnom ako se njome prouzrokuje takva šteta drugoj strani da je suštinski lišava onog što je opravdano očekivala od ugovora, izuzev ako takvu posledicu nije predvidela strana koja čini povredu niti bi je predvidelo razumno lice istih svojstava u istim okolnostima". O bitnoj povredi ugovora videti opširnije: Petrović, J., *Bitna povreda ugovora – Međunarodna prodaja robe*, Službeni list SCG, Beograd, 2004, str. 122–166.

³⁷ Međutim, ako se nedostatak ne može otkloniti popravkom, ali je moguće isporučiti drugu robu kao u zamenu, onda prodavac može izvršiti ugovor i isporukom druge robe ako je u stanju

Međutim, da bi mogao upotrebiti ovo pravno sredstvo, kupac mora biti u stanju da prodavcu vrati robu u suštinski istom stanju u kome ju je primio³⁸. Ovaj zahtev, premda nije izričito predviđen odredbama koje uređuju to pravo kupca, proizlazi iz odredbi koje regulišu pitanje dejstva raskida ugovora³⁹, koje se primenjuju i u ovom slučaju budući da je zahtev za isporuku druge robe kao zamene sličan zahtevu za raskid ugovora ne samo po tome što je uslov za upotrebu oba pravna sredstva da se povreda ugovora kvalifikuje kao bitna, već i po tome što kupac i u ovom slučaju mora prodavcu vratiti robu ako mu on isporuči drugu. Od tog pravila predviđeni su izuzeci⁴⁰, ali se u literaturi ukazuje da bi i van njih trebalo dopustiti kupcu da se koristi ovim pravnim sredstvom kada bi vraćanje robe u konkretnom slučaju bilo suprotno načelu savesnosti i poštenja⁴¹.

da to učini bez nerazumnog odlaganja i bez nanošenja kupcu nerazumnih nepogodnosti. Ovo pravo prodavca izričito predviđaju čl. 37. i 48, po kojima on može pod predviđenim uslovima otkloniti nedostatak na robi i to kako u okviru roka isporuke, tako i po njegovom proteku, a kupac ne može odbiti takvu ponudu prodavca bez valjanog razloga jer bi ga u tom slučaju ometao u izvršenju ugovora, zbog čega bi mogao izgubiti pravo na pravna sredstva na osnovu člana 80. Na primer, ako se nedostatak može otkloniti bilo putem popravke, bilo isporukom druge robe kao zamene a kupac zahteva upravo ovo drugo, onda prodavac može odbiti taj njegov zahtev i tražiti da otkloni nedostatke na robi o svom trošku u okviru roka isporuke "... pod uslovom da to njegovo pravo ne prouzrokuje kupcu ni nerazumne nepogodnosti ni nerazumne troškove..." (član 37), odnosno, i nakon što je prošao rok isporuke "...ako je u stanju da to učini bez nerazumnog odlaganja i bez nanošenja kupcu nerazumnih nepogodnosti..." (član 48. stav 1). Međutim, ako prodavac ne otkloni nedostatke u razumnom roku, onda se on ne može protiviti kupčevom zahtevu da mu isporuči drugu robu ponovnim pozivanjem na navedena prava.

³⁸ Kupčeva obaveza da prodavcu vrati robu dospeva odmah kada on izjavi zahtev za isporuku druge robe u zamenu. Prodavac, naime, može imati opravdani interes da mu se roba koju kupac vraća odmah stavi na raspolaganje i kupac ne bi mogao sa dovoljno jakim argumentima (budući da takve odredbe u Konvenciji nema) da odbije takav prodavčev zahtev i da povraćaj robe, eventualno, uslovi istovremenom isporukom druge robe kao zamene. Opširnije: Müller-Chen, Art. 46, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenger, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 717–718.

³⁹ Član 82. stav 1.

⁴⁰ Kupac može upotrebiti zahtev za isporuku druge robe u zamenu uprkos tome što mu je nemoguće da vrati robu u suštinski istom stanju u kome je primio u sledećim slučajevima: "... a) ako nemogućnost vraćanja robe ili njenog vraćanja u suštinski istom stanju u kome je primljena nije posledica radnje ili propusta od strane kupca; b) ako je roba u celini ili delimično propala ili se pogoršala usled pregleda propisanog u članu 38; ili c) ako je roba, u celini ili delimično, prodana u redovnom toku poslovanja ili je kupac potrošio ili preradio u toku njene normalne upotrebe pre nego što je otkrio ili morao otkriti nedostatak saobraznosti." (stav 2. člana 82).

⁴¹ To je slučaj, na primer, ako je celokupna količina isporučene robe bez vrednosti (navedeno prema: Müller-Chen, Art. 46, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenger, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 718).

Upotreba zahteva za isporuku druge robe kao zamene je vremenski ograničena pa kupac mora obavestiti prodavca o tome istovremeno sa obaveštenjem o nedostacima na robi, koje je dužan da mu dostavi prema članu 39. Konvencije⁴², ili u razumnom roku posle tog obaveštenja⁴³. Dužina trajanja razumnog roka ceni se prema prema okolnostima konkretnog slučaja⁴⁴, pri čemu treba uzeti u obzir i vreme proteklo za davanje obaveštenja o nedostacima na robi koje je kupac dužan da dostavi prodavcu. Da bi proizvela dejstvo, izjava kupca mora biti poslata u razumnom roku; nije nužno da ona u tom roku i pristigne prodavcu. Ovo pitanje Konvencija izričito uređuje u skladu sa teorijom odašiljanja⁴⁵, zbog čega je na kupcu da dokaže da je obaveštenje poslao na vreme, dok rizik od kašnjenja ili greške u njegovom prenosu snosi prodavac.

Kada nema razloga zbog koga bi se zahtev kupca da mu se isporuči druga roba odbio, tada je prodavac dužan da po tom zahtevu postupi. On, takođe, mora preduzeti sve što je potrebno da spreči nastanak bilo kakve štete koju bi kupac mogao da trpi zbog neuredne isporuke, a to na prvom mestu podrazumeva da ne kašni sa isporukom druge robe. Moguće je da prodavac i u novoj isporuci pošalje robu nesaobraznu ugovoru, ali u tom slučaju kupčeva prava vezana za tu isporu-

⁴² Ova njegova obaveza utvrđena je članom 39. Konvencije, čiji stav 1. glasi: "Kupac gubi pravo da se poziva na nedostatak saobraznosti robe ako o tome nije prodavcu poslao obaveštenje u kome je naveo prirodu nedostatka, u razumnom roku od trenutka kad je nedostatak otkrio ili morao otkriti". Stavom 2. je predviđeno da je objektivni rok u kome se takvo obaveštenje mora dati dve godine, računajući od dana stvarne predaje robe kupcu, izuzev kada je ugovornom garantijom predviđen rok u drugačijem trajanju. Ovde se, međutim, postavlja pitanje da li kupac propuštanjem navedenog roka gubi i pravo da od prodavca zahteva isporuku druge robe zbog nedostataka u prenetom pravu, s obzirom da se član 39. odnosi samo na obaveštenje o fizičkim nedostacima na robi, te da nije predviđeno da se ovo pravno sredstvo mora izjaviti istovremeno sa obaveštenjem datim na osnovu člana 43, koji uređuje obavezu kupca da obavesti prodavca o pravnim nedostacima. U odnosu na ovo pitanje u literaturi preovlađuje mišljenje da kupac nije ograničen navedenim uslovom kada od prodavca zahteva da mu preda robu oslobođenu od prava i zahteva trećih lica (ovaj stav zastupaju, na primer, Karolus, M., Schlechtriem, P., Schultz, G., navedeno prema Müller-Chen, op. cit., str. 712), a to shvatanje potvrđuje i zvanični komentar Bečke konvencije (v. *Secretariat's Commentary, O.R., Art. 39, Nos 7, 8*).

⁴³ Član 46. stav 2. Konvencije.

⁴⁴ Taj rok prvenstveno zavisi od toga o kakvoj je robi reč, odnosno da li je ona sklona brzom propadanju kao, na primer, životne namirnice, ili je njen rok trajanja znatno duži. U svakom slučaju, budući da zahtev za isporuku druge robe kao zamene podrazumeva da isporučena roba treba da se vrati prodavcu, kupac ne može odugovlačiti sa ovim zahtevom. Takođe, ako je prodavac pokušao da otkloni nedostatak pa u tome nije uspeo, onda i to vreme treba uzeti u obzir prilikom odmeravanja dužine trajanja razumnog roka.

⁴⁵ U pitanju je član 27. Konvencije po kome "... kad je jedna strana neko obaveštenje, zahtev ili drugo saopštenje dala ili učinila u skladu sa ovim delom i na način koji se smatra odgovarajućim u datim okolnostima, zadocnjenje ili greška u prenosu saopštenja ili činjenica da saopštenje nije stiglo ne lišava tu stranu prava da se na to saopštenje poziva".

ku nisu ograničena činjenicom da je već koristio pravna sredstva u odnosu na prvobitnu isporuku.

Kupčev zahtev da se nedostatak otkloni popravkom: Uslovi pod kojima kupac stiče pravo da od prodavca zahteva da otkloni nedostatke na robu njihovom popravkom su isti kao i uslovi pod kojima on stiče pravo da od njega zahteva da isporuči drugu robu kao zamenu, uz tu razliku što se ovde ne traži da je nedostatak saobraznosti takav da predstavlja bitnu povredu ugovora.

Prodavac, međutim, prema preovlađujućem mišljenju u pravnoj teoriji, nije dužan da bezuslovno postupi po ovom zahtevu kupca, čak i kada su ispunjeni svi uslovi za njegovu primenu. Smatra se, naime, da on takvu obavezu ima samo onda kada je, uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, sa njegove tačke gledišta razumno da to učini, a to znači da, kada se odmeri korist koju kupac ostvaruje popravkom, s jedne strane, i prodavčevi troškovi s tim u vezi, s druge, troškovi popravke ne bi trebalo da budu nesrazmerno viši.⁴⁶ Tako, na primer, ako je za prodavca jeftinije da pošalje drugu robu kao zamenu, onda on ima pravo da umesto popravke izvrši isporuku druge robe⁴⁷, ili, ako je kupac u mogućnosti da sam ili uz angažovanje trećeg lica popravi nedostatak uz troškove koji bi bili manji nego da to učini prodavac, onda prodavac može odbiti zahtev kupca kao nerazuman, pri čemu se podrazumeva da će snositi troškove popravke. Ipak, u ovom drugom slučaju, opravdani interesi kupca ne mogu sasvim da se zanemare jer on može insistirati da baš prodavac izvrši popravku, na primer, zato što poseduje potrebne, speci-

---

⁴⁶ Ovo mišljenje zastupa značajan broj komentatora Bečke konvencije, na primer, Magnus, Ulrich, u 'Wiener UN-Kaufrecht (CISG)' (komentar člana 46. paragraf 60-1) u von Staudingers, J., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einfürungsgesetz und Nebengesetze* 13th ed (1994 Berlin); Herber, Rolf., Czerwenka, Beate., *Internationales Kaufrecht, Kommentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den internationalen Warenkauf* [International Sales Law, Commentary on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, komentar člana 46, München: Beck (1991); Shulz, Florian., *Der Ersatzlieferungs- und Nachbesserungsanspruch des Käufers im internen deutschen Recht, im UCC und im CISG*, Peter Lang, 2002 (navedeno prema Müller-Chen, Art. 46, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenger, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 719). Na istom stanovištu je i Will, M., Art. 46, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit., str. 338. I Hannold ukazuje da je jezik ove odredbe takav da "ohrabruje razuman i fleksibilan pristup takvim slučajevima". V. Hannold, J., *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, 3rd ed., Kluwer Law International, 1999, str. 309.

⁴⁷ O ovom pitanju nemačka sudska praksa razvila je pravilo da troškovi popravke ne mogu premašiti troškove isporuke druge robe kao zamene za 20%, odnosno kada predmet ugovora ima posebnu, afektivnu vrednost za prodavca za 30% da bi prodavac bio dužan da popravi nedostatak. U tom smislu videti odluke LG Ellwagen, od 13. decembra 2002, *NJW* 2003, 517-8; OLG Braunschweig, od 4. februara 2003, *NJW* 2003, 1053-4, navedeno prema Müller-Chen, op. cit., str. 720.

jalne veštine.⁴⁸ Kada popravka robe u konkretnom slučaju nije razumno rešenje⁴⁹, tada se kupac može poslužiti nekim drugim pravnim sredstvom, na primer, zahtevom za isporuku druge robe kao zamene ili zahtevom za raskid ugovora, pod uslovom da je nedostatak tako ozbiljan da predstavlja bitnu povredu ugovora, odnosno, zahtevom za naknadu štete ili za sniženje cene kada to nije slučaj.

Način na koji se vrši otklanjanje nedostataka na robu, u načelu, zavisi od prirode nedostatka i od odluke prodavca, pa to može biti, na primer, zamena neispravnih delova, ugradnja nedostajućih delova i slično. Prodavac je dužan da otkloni nedostatke u roku koji je odredio kupac, odnosno, bez nepotrebnog odlaganja⁵⁰. Ako prodavac ne uspe da otkloni nedostatak, onda kupac može to učiniti sam ili uz angažovanje trećeg lica, ali je dužan da to obavi pod razumnim uslovima kako bi troškovi popravke, koje uvek snosi prodavac, bili manji, jer u suprotnom slučaju prodavac može od njega zahtevati smanjenje iznosa naknade štete u visini gubitka koji je mogao da se izbegne⁵¹.

PRODAVČEVO PRAVO DA ZAHTEVA IZVRŠENJE UGOVORA

Pravo prodavca da zahteva izvršenje ugovora kad kupac ne plati cenu, ne preuzme isporuku⁵² ili ne izvrši neku drugu svoju obavezu uređuje član 62. Konvencije, koji uslovljava njegovu upotrebu istim zahtevom koji je predviđen za pa-

---

⁴⁸ U ovom slučaju teret dokazivanja da je popravka robe nerazumna je na prodavcu zato što on, na osnovu toga, želi da isključi primenu opšteg pravila koje mu nalaže da popravku izvrši.

⁴⁹ Popravka robe može biti nerazumna i sa stanovišta kupca, ali on u tom slučaju neće ni upotrebiti zahtev za popravku već neko drugo, za njega odgovarajuće pravno sredstvo. Ipak, ako prodavac ponudi kupcu da popravi nedostatak po isteku roka za isporuku, kupac ne može biti prinuđen da prihvati njegovu ponudu ako bi mu to nanelo nerazumne nepogodnosti (član 48. stav 1. Konvencije).

⁵⁰ U pogledu roka u kome treba izvršiti popravku robe Konvencija ne predviđa posebno pravilo zbog čega se on može odrediti analognom primenom pravila iz člana 33. stav 1. tačka c) koji utvrđuje obavezu prodavca da isporuči robu u razumnom roku posle zaključenja ugovora, ako nije nešto drugo dogovoreno. O ovome videti detaljnije: Müller-Chen., Art. 46, u, Schlechtriem & Schwenger (Schwenzer, I., ed.), *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 722.

⁵¹ Član 77. Konvencije uređuje pitanje odmeravanja visine naknade štete i predviđa da je poverilac koji zahteva naknadu štete dužan da preduzme sve razumne mere, prema okolnostima slučaja, da bi se smanjio gubitak i ako tako ne postupi, druga strana može zahtevati smanjenje naknade štete u visini iznosa gubitka koji je mogao da se izbegne.

⁵² Kada kupac odbija da preuzme isporuku, tada prodavac ima i druga prava ako su ispunjeni dodatni uslovi. Tako, on može robu predati na čuvanje u skladište nekog trećeg lica o trošku kupca, pod uslovom da su troškovi tog čuvanja razumni (član 87), odnosno, da robu proda ako kupac

ralelni zahtev kupca, a to je da se on ne može upotrebiti ako se prodavac opredelio za sredstvo koje mu je suprotno⁵³. Takođe, prodavac ne može tražiti od kupca da izvrši obavezu koju je postalo nemoguće ispuniti, niti ako je svojim ponašanjem ili propustom doveo do toga da kupac ne izvrši ugovor. Ovo su i jedini uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi prodavac mogao upotrebiti ovo pravno sredstvo s obzirom da druga ograničenja nisu predviđena. Zahtev za izvršenje ugovora prodavac nije dužan postaviti u nekoj posebnoj formi, niti je dužan da kupcu odredi rok u kome očekuje ispunjenje jer se podrazumeva da on to mora učiniti odmah, odnosno bez odlaganja⁵⁴. Njegovom upotrebom on izbegava dodatne troškove koje bi mogao imati ako bi bio prinuđen da traži novog kupca za svoju robu, što je posebno značajno u slučaju da je roba već transportovana do kupca, a on odbija da je preuzme⁵⁵.

ZAKLJUČAK

Zahtevom za izvršenje ugovora obezbeđuje se poštovanje načela *pacta sunt servanda* i ugovorne obaveze se ispunjavaju upravo onako kako glase. Iako je reč

nerazumno odugovlači da je preuzme, ili ako je ona podložna brzom kvarenju, ili ako njeno čuvanje iziskuje nerazumne troškove (član 88.).

⁵³ Član 62. glasi: "Prodavac može zahtevati od kupca da plati cenu, preuzme isporuku ili da izvrši druge svoje obaveze, ako se prodavac ne opredeli za sredstvo koje je suprotno takvim zahtevima". To znači da prodavac može koristiti zahtev za izvršenje samo uz zahtev za naknadu štete, ne i uz zahtev za raskid ugovora. Međutim, ne treba izgubiti iz vida ni da prodavac ima pravo da, pod uslovima člana 88. izvrši prodaju robe koju kupac ne preuzima a nema razumnog opravdanja za takvo postupanje, odnosno, da proda robu koja je podložna brzom kvarenju ili njeno čuvanje zahteva nerazumne troškove, pa ako je to slučaj, onda on gubi pravo da od kupca traži da preuzme isporuku, budući da je takvo postupanje suprotno tom zahtevu. Međutim, u ovom slučaju on zadržava pravo da od kupca zahteva da plati cenu.

⁵⁴ Ovaj zaključak proizlazi na osnovu upoređenja sa odredbama člana 63. Konvencije, koji uređuje pitanje ostavljanja naknadnog roka za izvršenje ugovora kao posebnog pravnog sredstva. Tako, ako prodavac u svom pozivu kupcu da izvrši ugovor odredi rok razumne dužine u kome očekuje izvršenje, onda je u pitanju određivanje naknadnog roka prema članu 63, a ne zahtev za izvršenje u smislu člana 62, iako se u oba slučaja radi o zahtevu za izvršenje ugovora. Razlikovanje ovih zahteva bitno je zbog toga što nepostupanje kupca po pozivu da izvrši ugovor učinjenom na osnovu člana 62. nije dovoljno da bi prodavac stekao pravo da raskine ugovor (zbog čega mu treba omogućiti da posle toga nesmetano koristi sva raspoloživa pravna sredstva na način kako to Konvencija predviđa), ali njegovo nepostupanje po ugovoru u naknadnom roku koji mu je prodavac ostavio na osnovu člana 63. to jeste. O ovom pitanju videti detaljnije: Knapp, V., Art. 62, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit., str. 453–455.

⁵⁵ U tom slučaju prodavcu može biti vanredno teško da proda robu ako je u pitanju tržište koje on ne poznaje pa su njegovi interesi bolje zaštićeni ako mu se dopusti da insistira na izvršenju ugovora nego da potražuje naknadu štete.

o pravnom sredstvu poznatom u svim pravima, ono nema svuda isti značaj i u tom pogledu se uočava jasna razlika između kontinentalnih prava, s jedne, i prava *common law*, s druge strane: u prvima je u pitanju redovno, čak primarno pravno sredstvo poverioca, dok se u drugima ono odobrava izuzetno, u zakonom predviđenim slučajevima pa i tada po diskrecionoj oceni suda.

Bečka konvencija, kao najuticajniji međunarodni izvor prava za ugovor o međunarodnoj prodaji robe, ove razlike prevazilazi kompromisnim rešenjem: u skladu sa shvatanjem kontinentalnih prava zahtev za izvršenje ugovora postavljen je kao redovno pravno sredstvo poverioca, ali je njegova primena ograničena jer je dopušteno sudovima da o njemu konačno odlučuju primenom *lex fori*, čime je napravljen ustupak pravima *common law*. Iako je ovaj kompromis doprineo širem prihvatanju Konvencije, on je postignut na štetu njene uniformne primene.⁵⁶

Koristi koje poverilac ostvaruje upotrebom zahteva za izvršenje ugovora su višestruke: dobijajući od dužnika tačno ono što je ugovorom predviđeno on štedi vreme i novac koje bi morao uložiti da bi pronašao drugog partnera sa kojim bi zaključio novi ugovor; zahtevajući izvršenje ugovora umesto naknadu štete on često postiže brže i efikasnije rešenje problema nastalog usled njegovog neizvršenja ili neurednog ispunjenja budući da na taj način izbegava moguće teškoće u vezi sa utvrđivanjem visine štete koju zbog toga trpi. Ipak, ovo ispunjenje gotovo nikada ne odgovara u potpunosti izvršenju ugovorne obaveze, pre svega zbog toga što ono, po pravilu, ne može biti dobijeno u okviru vremena koje je ugovorom predviđeno. Sem toga, i sam postupak prinudnog izvršenja zahteva za izvršenje ugovora, osim što iziskuje dodatne troškove, može i potrajati te se mora uzeti u obzir realna mogućnost da od momenta kada je ugovor prekršen pa do okončanja tog postupka prođe dugo vremena. Zbog toga, kao i zbog činjenice da se ne može unapred znati da li će poverilac dobiti izvršenje ugovora od dužnika, dobrovoljno ili prinudnim putem, nije neobično da praksa pokazuje da ovo pravno sredstvo, ipak, ima ograničenu upotrebu u sporovima proizašlim iz ugovora o međunarodnoj prodaji robe. Naime, poverilac se u tim predmetima često radije odlučuje za

⁵⁶ Za razliku od toga, UNIDROIT Načela i Načela evropskog ugovornog prava, koja takođe uređuju ovo pravno sredstvo kompromisnim rešenjem, ne preuzimaju pravilo Bečke konvencije već postavljaju novo, koje počiva na shvatanju da suprotna gledišta različitih pravnih sistema treba približiti obostranim ustupcima: zemlje kontinentalnog prava treba da dopuste mogućnost restriktivne upotrebe zahteva za izvršenje ugovora kada to potrebe nalažu, dok države *common law* treba da prihvate da u određenim slučajevima to jeste ispravno rešenje i da o njegovoj dopuštenosti sud ne bi trebalo da odlučuje na osnovu diskrecionog ovlašćenja. Tako se došlo do pravila po kome je sud dužan da odobri poveriočev zahtev za izvršenje ugovora uvek, pod uslovom da nije u pitanju neki od predviđenih izuzetaka. Ovo rešenje prevazilazi nedostatke Bečke konvencije i kao takvo može poslužiti kao model, odnosno, uzor za regulisanje ovog pitanja na nacionalnom planu, što bi doprinelo približavanju i harmonizaciji još uvek međusobno suprotstavljenih rešenja nacionalnih zakona.

neki vid naknade štete umesto da zahteva izvršenje ugovora, jer procenjuje da će tim putem bolje zaštititi svoje interese, posebno kada se ugovor odnosi na generične stvari, koje imaju tržišnu cenu i mogu se lako nabaviti, a takva je većina ovih ugovora u praksi.

KATARINA JOVIČIĆ, LL.M.,
Research Associate, Institute
of Comparative Law, Belgrade

CLAIM FOR SPECIFIC PERFORMANCE UNDER
THE VIENNA CONVENTION ON CONTRACTS
FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

The subject of this article is the analysis of the rules of the Vienna Convention on the claim for specific performance of the contract. The general rule is that a creditor can always require specific performance of the contract, except when he chooses another remedy contrary to it, or in case when the contractual obligation has become impossible to perform. In addition to these general limitations of its use, which apply to all requests for performance of contract, the buyer's request for delivery of substitute goods or for remedy the lack of conformity by repair are the subjects on some special restrictions.

However, even when the claim to perform the contract is allowed according to the Convention, it is not a guarantee that the contract can be fulfilled by enforced performance since this source of law allows the courts to resolve this issue finally by applying the *lex fori*. Although this solution is an expression of compromise between conflicting views on this issue in national laws which was necessary in order to ensure the wider acceptance of the Convention, but that has been achieved at the expense of its uniform application.